

UNOHDETTU SUKUPOLVI

Panu Nykänen

Ensimmäisen maailmansodan aikana ja 20-luvun alkupuolella nuoruuttansa elänyt sukupolvi tunnetaan englanninkielisessä maailmassa kadotettuna sukupolvena Gertrude Steinin käyttämän fraasin mukaan. 1910-luku merkitsi hyvin konkreettisesti 'kauniin aikakauden' päättymistä ja siirtymistä 20. vuosisadan teknologiakatastrofien ja sotien kyllästämän vuosisadan ilmapiiriin. Höyrylaiva Titanicin tuhoa vuonna 1912 on pidetty teknologiaoptimismin aikakauden päättymisen hetkenä. Kaksi vuotta myöhemmin alkoi neljä vuotta kestänyt konearmeijoiden välinen taistelu Euroopassa. Tämän jälkeen ei ollut enää paluuta entiseen.

Teknillisessä korkeakoulussa opiskeleva polyteekkarikunta joutui suursodan kanssa konkreettisesti tekemisiin aluksi siksi, etteivät opiskelijat enää 1915 mahduneet Hietalahdentorin laboratorioihin ja luentosaleihin. Ennen sotaa suuri osa suomalaisista teknilliselle alalle hakeutuvista opiskelijoista oli etsinyt tiensä saksalaisiin teknillisiin oppilaitoksiin. Yhteyden nyt katketessa kaikki suomalaiset tekniikasta kiinnostuneet ylioppilaat aloittivat opintonsa Helsingissä. Tungos oli mahdoton ja kauppa- ja teollisuustoimikunnan oli pakko rajoittaa korkeakouluun sisään otettujen määrää.¹ Tilanne näkyi tietenkin heti myös osakuntatalolla, vain kymmenen vuotta aiemmin valmistuneella Polilla. Poli oli suunniteltu tietyn kokoisen ylioppilaskunnan käyttöön ja odottamattoman suuren opiskelijajoukon aiheuttama

tungos siirtyi työajan jälkeen tietenkin näiden kansallisromanttiseen tyyliin rakennettujen holvikaarien alle.

Se että ruotsinkielinen ylioppilasyhdistys Teknologföreningen kokoontui omissa tiloissaan 1910-luvulla mainitaan usein kieliriidan aiheuttamaksi asiaksi. Joku opiskelijayhdistys olisi joka tapauksessa joutunut kokoontumaan jossain muualla kuin Polilla pelkästään tilanahtauden vuoksi. On selvää, että tässä tilanpuute on käytännössä osaltaan vaikuttanut opiskelijapolitiikan muotoihin.

1910-luvulla polyteekkareiden maailmassa tapahtunutta murrosta korostaa se, että ylioppilasyhdistyksen hallinnon historiassa tapahtui selkeä muutos. Vanhan Polyteknikkojen Yhdistyksen (PY) tilalle perustettiin Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilasyhdistys (TKYy)² sa-

malla kun Polyteknillinen Opisto muutettiin Teknilliseksi Korkeakouluksi. Maailmansodan aikaisten tapahtumien seurauksena TKYy muutettiin 1922 Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnaksi 1922.

Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilasyhdistystä on usein pidetty jonkinlaisena pakon sanelemana muodollisena välikausiyhdistyksenä.³ Nyt esille tulleita arkistolähteitä tarkastelemalla voidaan kuitenkin todeta että TKYy on ollut PY:n toiminnan suora jatkaja ja TKY puolestaan erosi TKYy:stä lähinnä nimellisesti.

Vuoden 1908 sääntömuutoksen tarkoituksena on ollut tavoitella yhdistykselle ylioppilasyhdistyksen asemaa yhteiskunnassa, jossa oppilaitos sai korkeakoulun statuksen. 1922 muutos tapahtui osakuntien Tekniikan Ylioppilaat (TY) ja Teknologiföreningen (TF) järjestäytyessä.

Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan arkistossa asia näkyy siten, että 1908 tapahtuu selvä muutos esimerkiksi matrikkelikäytännössä ja koko arkisto muodostettiin uudelleen. Sen sijaan 1922 esimerkiksi kirjeenvaihdon osalta ylioppilasyhdistyksen ydintoiminnan arkistointikäytäntö on jatkunut ilman minkäänlaista näkyvää muutosta.

Länsirintamalla ja Tampereella

Englannissa, Ranskassa ja Saksassa vuosien 1914–1918 murros on selkeästi osoitettavissa väestötilastoista. Tiettyinä vuosina syntyneiden miesten ikäluokat yksinkertaisesti lakkasivat olemasta Verdunin ja Sommen kaltaisten taistelujen seurauksena.

Suomalainen nuoriso säästyivät tällaiselta joukkotuholta, mutta vuoden 1918 ja niihin johtaneet tapahtumat muuttivat ilmapiirin täälläkin. Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilasyhdistys ei järjestönä ottanut kantaa sotaan, mutta käytännössä teekkarikunta asettui kokonaan tukemaan valkoista puolta. Suurelle osalle polyteekkareista keväällä 1918 käydyt taistelut merkitsivät vapaussotaa ja punakapinaa. Myös ajatus jääkäriilikkeestä menestyi polyteekkareiden keskuudessa ja moni löysi tiensä Hyrynsalmen Hallan Ukon jääkärisaunan kautta Ruotsiin ja Saksaan.⁴

Punaiselle puolelle syystä tai toisesta päätyneet saivat ylioppilasyhdistyksen kurinpitomenettelyssä rangaistuksen loppuvuodesta 1918.⁵ Noin joka kymmenes teekkariksi sai surmansa vuoden 1918 aikana.

Työväenkysymys ja tarhapölyn yö

Jazzin ja elokuvan vuosikymmenen aikaessa viattomuuden aika oli ohi. Salmes Setälän kuvaama, ennen vuotta 1918 varsin yläluokkainen opiskelijayhteisö joutui pakosta tekemisiin työväen elinolosuhteisiin liittyneiden kysymysten kanssa. Toisistaan täysin tietämättöminä eläneiden yhteiskunnallisten ryhmittymien ja eri maailmankatsomusten ensikohtaaminen oli usein järjestyttävä tapahtuma, tapahtui se miten tahansa.⁶

Yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyvistä teknillisistä kysymyksistä oli toki keskusteltu jo muutamien kymmenien vuosien ajan, mutta lähestymistapa työväenkysymyksiin, rationalisointiin ja työsuojeluun oli sodan jälkeen aivan toinen kuin aiemmin. Esimerkiksi 1923–

Naamiaiset vuonna 1922. Kuva: TKYA.

24 Tekniikan Ylioppilaiden järjestämä kolmiosainen, kouluneuvos J.H. Tunke-
lon pitämä esitelmäsarja ”Työväen huolto
tehdasseudulla” sai runsaan joukon
kuuntelijoita.⁷

Korkeakoulun rehtori Alexander Leonard Hjelmman käsitteli työväenkysymystä tärkeimpänä asiana vuoden 1922 50-vuotisjuhlan yhteydessä kirjoittamassaan artikkelissa:

”Varsinkin siellä, missä tekniikka on luonut suurteollisuuden ja tämän mukana laajan palkkatyöläisluokan, on ratkaistavaksi etualalle noussut yksi kaikkein vaikeimpia sosiaalisia kysymyksiä, jossa pääoma ja ruumiillinen työ ovat vastakkain. Taistelu näiden molempain tuotannontekijäin välillä, mihin edeltäpäin järjestäytymällä valmistaudutaan, käy usein niin vakavaksi, että se uhkaa koko yhteiskunnan rauhaa.”⁸

1920-luvun alun teekkarisukupolvi kohtasi sota-ajan levottomuudesta johtuvat ongelmat opiskelijaelämän lieveilmiöinä. Nykypäivän horisontista tarkasteltuna on selvää, että esimerkiksi lukuvuosina 1918–19 ja 1919–20 opiskelijakunnan jäsenistä osa on kärsinyt

jonkinasteisista sodan aiheuttamista traumoista, jotka näkyivät esimerkiksi iltaelämässä osakuntatalolla. Sodan jälkeisten vuosien eri toimikuntien pöytäkirjojen rivien välistä – joskus riveiltäkin – on luettavissa minkälaisella mielellä marssia pimeässä yössä huutavasta tarhapölystä on laulettu. Asiasta keskusteltiin suhteellisen avoimesti ylioppilasosakunnissa. Koska asialle ei kuitenkaan voitu mitään, tilanteen rauhoittuminen ja rauhoittaminen jäi järjestötoiminnan organisatoristen päätösten ja muodollisen toiminnan varjoon. Ehkä näin oli tarkoituskin ja aika teki tehtävänsä.

Ylioppilaskunnan varsinaiset pöytäkirjat ovat pitkään sodan jälkeisinä vuosina mitäänsanomattoman ohuita ja tyhjiä. Vaatii jonkinlaisen tietoisien ponnistuksen havaita, että teekkaritoiminnan historiaan on jäänyt yksinkertaisesti suuri aukko vuosien 1918 ja 1924 paikoille. Yksi sukupolvi loistaa poissaolollaan lähes kaikessa vastaan tulevassa materiaalissa. Missä ovat valokuvat ja painotuotteet, pokaalit, liput ja leikki-mieliset vekottimet?

Teknologiföreningenin 50-vuotisjuh-
lajulkaisu *Boken om TF* ja suomenkieli-
sen osakunnan Ylioppilaslehden liitteenä
julkaisema 50-vuotisjuhlavihkonen
ovat ainoat aikakauden näkyvät kirjalliset
muistomerkit.

1924 korkeakouluun kirjoittautuneesta
650 opiskelijasta enää noin 30 oli
kirjoittanut sisään ennen Suomen
itsenäistymistä.⁹ Ikiteekkareiksi jäi noin
kolmannes opintonsa ensimmäisen maailmanso-
dan vuosina aloittaneista. Keväällä 1924
korkeakoulun ylioppilaskunnan muodosti jo
uusi itsenäisyyden ajan tulevaisuudenuskon
läpilyövä sukupolvi. Tulenkantajien aika
näkyi myös teekkareiden mainoskulkueessa,
kun Viljo Castrénin luoma Jämeräpar-
tainen insinööri tempaisi näyttävästi
Olympia-aatteen eduksi.

Kirjoitettu ilman otsikkoa

Polyteekkarimuseon arkistosta löytyi
elokuussa 2001 pitkään kateissa ollut
Erkki Oskari Stenij'n Teknillisen Korkeakou-
lun Ylioppilasyhdistyksen käyttöön tarkoi-
tettu historiakäsikirjoitus, joka on laadittu
talvella 1921–1922 Teknillisen Korkeakou-
lun Ylioppilaskuntaa perustettaessa. Käsiki-
rjoitus on ollut esillä Paavo Koposen kir-
joittaessa 75-vuotta teekkarielämää teostaan
vuonna 1947, mutta Jyrki Helinille 25
vuotta myöhemmin lähde on ollut jo
tuntematon.

Erkki Stenij syntyi Helsingissä 26. lo-
kakuuta 1893. Hän kirjoittautui Teknilliseen
korkeakouluun 1914 ja valmistui koneenrakennus-
opintosuunnalta diplomi-insinööriksi 1921.
Elämäntyönsä Stenij teki opettajana teknillisen

alan oppilaitoksissa ja valtionhallinnossa
teknillisen opetuksen tarkastajana. Kir-
joitusta kirjoittaessaan hän toimi kone-
piirustuksen ja deskriptiivisen geometrian
assistenttina korkeakoululla.¹⁰

Käsikirjoituksen laatija toimi eri-
tasoisissa TKYy:n ja Tekniikan Ylioppilaiden
viroissa koko opiskeluaikansa. Hän toimi
TKYy:n arkistonhoitajana vuodesta 1917 ja
näki itse kuvaamansa tapahtumat hyvin läheltä.
Kirjoitus on todennäköisesti tarkoitettu
julkaistavaksi juhlavuonna 1922, ehkä osana
50-vuotisjuhlaulkaisua, mutta tietoa työn
varsinaisesta tarkoituksesta ei ole säilynyt.¹¹
Käsikirjoitus on aikanaan Boris Backbergin
oikolukema ja korjaama tavalla, joka viittaa
julkaisun valmisteluun,¹² eikä 50-vuotisjuhla-
ulkaisussa ole tällaiseen tavallisesti kuuluvaa
historiikkiä lukuun ottamatta Harry Backbergin
jääkäriliikettä kuvaavaa tekstiä. On mahdol-
lista että Stenij'n kirjoitus on koettu poliittisesti
liian arkaluontoiseksi julkaistavaksi.

Koska kirjoitus avaa useita teknillisen
opetuksen historiaan liittyneitä arvoituksia,
on ehkä paikallaan julkaista sellaisenaan.
Teksti on varustettu nootituksella ja kom-
menteilla tätä julkaisua varten. Toimittajan
lisäykset on merkitty hakasulkein []. Varsinaisia
asiavirheitä ei tekstistä löytynyt yhtä lyönti-
virhettä lukuun ottamatta, verrattaessa kä-
sikirjoitusta pöytäkirjoihin ja muihin lähteisiin.

Kirjoittaja on Teknillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunnan
arkistonhoitaja.
panu.nykanen@tky.hut.fi